

ТЕНДЕНЦІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ПЕРЕРОБНО-ХАРЧОВОГО ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ РЕЦЕСІЇ

Д.Ф. Крисанов, д-р екон. наук, проф.

Національний університет харчових технологій

В сучасних мінливих економічних умовах виживання, функціонування, а тим більше поступальний розвиток підприємства можуть забезпечити шляхом прискореної модернізації виробництва, впровадженням технологічних інновацій, постійним оновленням асортименту вироблюваної продукції, яка буде відповідати вимогам якості та екобезпечності, передбачених гармонізованими національними, європейськими та міжнародними нормативними документами. Лише з використанням найновіших процесових та продуктових інновацій, їх своєчасної заміни представниками нового покоління, залученням необхідних інвестицій та їх цільовим використанням можна забезпечити високу конкурентоспроможність виробництва та виробленої продукції.

Особливий інтерес викликає розвиток харчової і тютюнової промисловості України в умовах рецесії. Економічне зростання, яке почалося наприкінці 1990-их років, найбільшого підйому набуло в 2007 р., а потім, унаслідок поширення світової фінансової кризи та під впливом погіршеної соціально-економічної ситуації в Україні, було започатковано згортання виробництва. Найнижча точка спаду прийшлася на 2009 р. (90,9 %) з наступним невеликим приростом (табл. 1). Отже, докризового рівня досягти не вдалося, хоча з урахуванням різних темпів

зменшення чисельності працівників та індексу виробництва продукції продуктивність праці в співставних цінах зросла за 2007 – 2011 рр. на 11,2 % [1, с.7].

Таблиця 1. Інноваційно-інвестиційне забезпечення та результативність функціонування харчової і тютюнової промисловості України*

№ п/п	Показники	Роки							2012 р. до 2007 р. = %, вг
		2006 (довід ково)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
1	Вартість основних засобів, тис. грн:	50263,3	62595,6	73536,4	82945,9	91985,4	н/д	н/д	153,3
	– зношеність основних засобів, %	48,4	45,6	44,8	44,0	45,7	н/д	н/д	+0,1
	– кількість підприємств, одиниць	7387	6984	5651	5735	5391	н/д	н/д	77,2
2	Чисельність персоналу, тис. осіб	464,9	454,2	436,0	390,0	387,4	378,0	н/д	83,3
3	Інвестиції в основний капітал, млн грн	8290,4	11829,8	13130,5	10457,6	9385,4	12144,4	н/д	102,7
4	Прямі іноземні інвестиції, млн дол. США	1274,6	1564,0	1685,9	1837,2	1858,7	2065,7	н/д	132,1
5.	Витрати на інноваційну діяльність, млн грн	810,9	1729,3	1374,1	1015,0	608,9	933,1	н/д	54,0
6	Інноваційне забезпечення:								
	– придбано нових технологій, одиниць	76	113	134	114	84	76	н/д	67,3
	– впроваджено нових технологічних процесів, одиниць	74	209	174	181	218	237	н/д	113,4
	– освоєно нових видів техніки, одиниць	8	3	2	5	14	35	н/д	437,5
	– освоєно нових матеріалів, виробів, продуктів, одиниць	460	403	455	583	473	676	н/д	167,7

7	Обсяг відвап- таженої продук- ції, млн грн.	68273	85208	110641	117810	145656	164655	182340	214,0
	у т.ч. іннова- ційної, млн грн	3755,0	4516,0	4536,3	4712,4	4660,9	5485,3	н/д	214,6
	частка, % з неї:								
	– нової для ринку, %	5,5	5,3	4,1	4,0	3,2	3,3	н/д	-2,0
8	– нової для під- приємства, %	н/д	2,1	1,7	0,9	0,6	0,9	н/д	-1,2
		н/д	3,2	2,4	3,1	2,6	2,4	н/д	-0,8
8	Індекс продукції, в % до 1990 р.	91,9	98,8	96,7	90,9	93,9	93,3	94,7	-4,1
	– рентабель- ність усієї дія- льності, %	2,9	1,5	-3,4	1,7	0,9	0,8	н/д	-0,7
	– рентабель- ність операційної діяльності, %	5,1	4,7	1,9	5,4	4,5	4,2	н/д	-0,5
9	Фондовіддача, грн/грн	1358,3	1361,2	1504,6	1420,3	1583,5	н/д	н/д	116,3
10	Продуктивність праці, тис. грн/працівника	146,9	187,6	253,8	302,1	376,0	435,6	н/д	232,1
* Складено і розраховано за даними Держстату України за відповідні роки									

Важливу роль в сучасних умовах відіграють зрушення в потенціалі підприємств, і в першу чергу — виробничому. За означений період незважаючи на помітне зменшення кількості підприємств, що звітувалися перед статорганамі (майже на чверть), вартість основних засобів зросла у півтора рази, але їх зношеність залишалась на тому ж рівні [2, с. 450]. В зазначеному періоді в середньому за рік в харчову та п'янонову промисловість інвестувалося близько 11,4 млрд грн, але при цьому зношеність основних засобів практично не знизилася. Це свідчить про достатньо високу частку застарілого технологічного обладнання, що унаслідок індексації основних засобів нейтралізує позитивну динаміку нової техніки та устаткування, на закупівлю якої спрямовуються капітальні інвестиції. Реальні позитивні зрушення відбуваються лише на тих підприємствах, що закуповували інноваційні технології і техніку (в значних обсягах), однак їх частка незначна (1 – 2 %), тобто практично кілька десятків суб'єктів господарювання [2, с. 452]. До того ж частка капітальних вкладень, що спрямовувалися на придбання технологічного устаткування з інноваційними характеристиками, у всьому їх обсязі становила лише 8,6 % (близько одного млрд грн). Реальний приріст іноземних інвестицій не справляє помітного впливу на ситуацію в переробній сфері АПК загалом [3, с. 275; 4, с. 45].

Необхідно також звернути увагу і на такий чинник як інноваційне забезпечення переробно-харчового виробництва. Тут мають місце різноспрямовані тенденції. Зокрема, зважаючи на те, що строк інноваційності технологій, обладнання і продукції не перевищує трьох років необхідно визначити наступне [2, с. 446 – 447]:

- має місце значний спад у придбанні нових технологій;
- спостерігається млявий приріст у впровадженні нових технологічних процесів, а також кількарізний — в освоєнні нової техніки (35 од.);
- відзначається півторазовий приріст в освоєнні нових видів продукції, але в сукупності це становить лише 8 – 9 % від асортименту продовольчих товарів, що зараз реалізуються в торговій мережі.

Отже, закономірний результат — частка інноваційної продукції постійно зменшується, а нової для ринку — фактично має символічний характер. Для покращення, а тим більше кардинального необхідні вагомі стартові інвестиції та впровадження широкий набору продуктів з інноваційними характеристиками.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Статистичний бюлетень* за січень 2013 року № 1/Держстат України. — Київ, 2013. — 147 с.

2. *Інноваційні трансформації аграрного сектора економіки: монографія* / [О.В. Шубравська, Л.В. Молдаван, Б.Й. Пасхавер та ін.]; за ред. д-ра екон. наук О.В. Шубравської; НАН України; Ін-т екон. і прогнозів. — Київ, 2012. — 426 с.

3. *Технологічний імператив стратегії соціально-економічного розвитку України: монографія* / [Л.І. Федулова, Ю.М. Бажал, В.Л. Осецький та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.І. Федулової; НАН України; Ін-т екон. та прогнозів. НАН України. — Київ, 2011. — 656 с.

4. *Крисанов Д.* Пищевая продукция качественная, безопасная и инновационная: проблемы стандартизации, производства и реализации / Д. Крисанов // *Економіст*. — 2012. — № 3. — С. 42 – 49.